

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

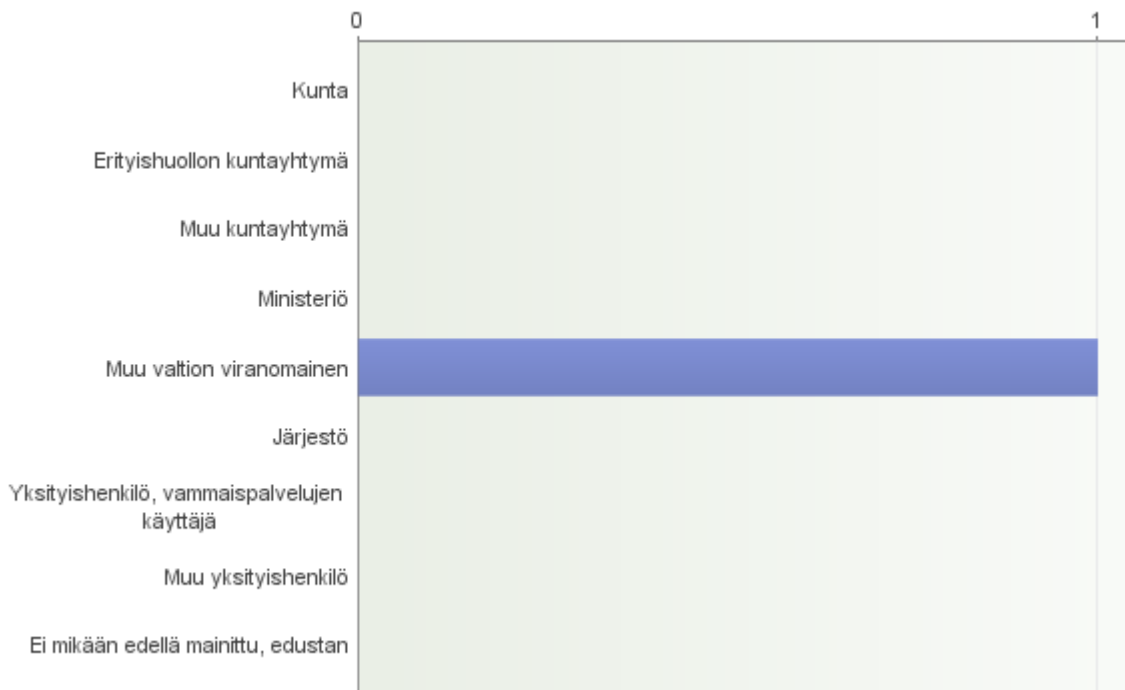
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Maija	Sakslin	minna.verronen@eduskunta.fi	Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia	Vastaajatahon virallinen nimi: Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin ja vastauksen kirjanneen henkilön nimi: Minna Verronen

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pidän tarkoitussäännöstä tärkeänä, koska kuten yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, se ohjaa ehdotetun lain toimeenpanoa sekä palveluja koskevien säännösten tulkintaa ja soveltamista yksittäisten päätösten tasolla.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Ei vastauksia.

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko rajaus selkeä?

Ei vastauksia.

7. Onko rajaus tarpeellinen?

Ei vastauksia.

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälässä säädetään siitä, kenellä on oikeus saada ehdotetun lain mukaisia erityispalveluja.

Soveltamisrajausten lähtökohta on, että ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä sekä ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä olisi oikeus ehdotetun lain mukaisiin palveluihin samoin perustein kuin muillakin vammaisilla henkilöillä. Lain tavoitteena on myös selkeyttää rajanvetoa vanhuspäalvelulain ja vammaisten henkilöiden erityispalveluja koskevan lain soveltamisessa. Toisaalta lait eivät olisi kokonaan toisiaan poissulkevia, koska myös vammaiseen henkilöön voitaisiin soveltaa vanhuspäalvelulain säännöksiä ja hänellä olisi oikeus yleisiin sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palveluihin.

Pykäläluonnoksen mukaan tätä lakia ei sovelleta sellaiseen ikääntyneen väestön toiminta-kyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun iäkkääseen henkilöön, jonka avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa korkean iän myötä alkaneista, lisääntyneistä tai pahentuneista sairauksista tai vammoista taikka korkeaan ikään liittyvästä rappeutumisesta. Ehdotetun soveltamisalan rajoituksen tarkoitus on kohdistaa erityispalvelut niitä tarvitseville henkilöille/kohderyhmille siten, että muun muassa henkilön toimintarajoite on sidottu objektiiviseen syyhyn ja vertailuryhmänä käytetään oman ikäryhmän tavanomaista toimintakykyä.

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan soveltamisalarajauksen lähtökohtana olisi, että ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä sekä ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä olisi oikeus ehdotetun lain mukaisiin palveluihin samoin perustein kuin muillakin vammaisilla henkilöillä. Lisäksi soveltamisalan yksityiskohtaisissa perusteluissa selostetaan useita korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja. Mielestäni edellä todettu lähtökohta tulisi mainita laissa kuten myös muut soveltamisalan yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevät yksilön oikeuksiin vaikuttavat seikat, jotka ilmenevät oikeuskäytännöstä. Tätä edellyttää mielestäni lain täsmällisyysvaatimus. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja

velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaalipalvelut.

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ehdotetun lain mukaisten palvelujen myöntämiskriteerit määriteltäisiin kunkin palvelun kohdalla erikseen. Koska sosiaalihuoltolaissa (yleislaissa) on säädetty osittain samanlaisista palveluista kuin nyt kyseessä olevassa erityislaissa, aiheuttaa tämä epäselvyyttä erityislain soveltamisessa ainakin tilanteissa, joissa palveluiden eroja ei ole yksilön näkökulmasta tuotu selkeästi esille. Epäselvyyttä lisää se, että lakiluonnoksen muissa säännöksissä määritellään myös etusijajärjestyksestä luonnoksesta ilmenevällä tavalla (12 § erityisesti).

Katson, että lain soveltamisalan rajaus jättää mahdollisuuden tai voi ohjata palvelunjärjestäjää erilaisiin tulkintoihin, jotka joudutaan usein ratkaisemaan muutoksenhakuasteissa palvelunsaajan ollessa tyytymätön myönnettyyn palveluun tai erityispalveluun. Korostan, että lain soveltamisala §:n tulisi olla tarkkarajainen.

Katson, että olisi tarpeellista selventää sitä, millä tavoin ja missä tilanteessa erityislaki tulee sovellettavaksi. Lain soveltamisalaa koskevien säännösten tulee olla yksiselitteisiä. Erityisen vaikeaa soveltaminen saattaa olla asumiseen liittyvän tuen ja palvelun osalta (12 §) sekä silloin, kun kysymys on lain 17 §:n tarkoittamasta liikkumisen tuesta ja palveluista (17 § on sanamuodoltaan lähes identtinen sosiaalihuoltolain 23 §:n kanssa).

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Ei vastauksia.

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Ei vastauksia.

11. Vammaisen henkilön osallistumisesta on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoja ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Ei vastauksia.

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Ei vastauksia.

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen

säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Ei vastauksia.

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Ei vastauksia.

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Ei vastauksia.

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Ei vastauksia.

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on havaittu, että lainmukaisia suunnitelmia ei aina laadita tai ne laaditaan puutteellisesti tai niiden laatiminen viivästyy aiheettomasti. Tämä voi johtaa siihen, että asiakkaan kuuleminen ja omien näkemysten ja elämäntilanteen huomioon ottaminen laiminlyödään. Tämän vuoksi tämä pykäläehdotus kuten edellinen (4 §) on tärkeä.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Ei vastauksia.

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- On hyvä, että ehdotetussa laissa (3 mom) on selvästi todettu vaatimus siitä, että vammaisen henkilön ja tarvittaessa hänen perheensä tarpeen mukaiset eri lakeihin perustuvat palvelut muodostavat tämän lain tarkoitusta toteuttavan yhteensovitetun kokonaisuuden. Lain soveltamisala edellyttää palvelun järjestäjältä hyvää tietämystä muiden lakien soveltamisesta (sosiaalihuoltolaki ja vanhuspalvelulaki).

Oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että erityispalvelun toteuttamistavasta annetaan aina muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Kaikki palvelun järjestämiseen liittyvät olennaiset seikat tulisi kirjata muutoksenhakukelpoiseen viranhaltijan päätökseen. Näin voidaan varmistaa vammaisen asiakkaan oikeusturvan toteuminen myös siinä tilanteessa, että suunnitelmia ei ole laadittu tai niiden sisällöstä on epäselvyyttä.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädetyjä muita erityispalveluja?

Ei vastauksia.

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Ei vastauksia.

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lainkohdan mukaan valmennuksen ja tuen tavoitteet ja sisältö sekä välttämätön määrä, kesto ja toteutustapa määräytyvät vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattujen yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan päätöksessä olisi kuvattava palvelun sisältö, määrä ja kesto, mutta ei toteutustapaa (ei ainakaan mainita). Ehdotetun lainkohdan mukaan valmennusta ja tukea annetaan henkilökohtaisena tai ryhmässä toteutettavana palvelun taikka muiden palvelujen osana.

Lakiehdotuksen yksityiskohtaisten perusteluissa todetaan muutoksenhausta hallinto-oikeuden päätökseen, että muutoksenhakuoikeus koskisi myös palvelujen toteuttamistapaa paitsi ei 8 §:n 3 mom. tarkoitetuissa asioissa. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan muissakaan 8 §:n mukaisissa päätöksissä ei kuitenkaan tulisi kuvata palvelun toteutustapaa (s.23). Tässä on nähdäkseen ristiriita, joka tulisi korjata siten, että muutoksenhakuoikeus koskisi myös palvelun toteuttamistapaa (muissa kuin 8 §:n 3 mom.).

Sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Hallintolain 44 §:n mukaan päätöksestä on käytävä ilmi yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu. Palvelun toteutustapa on keskeinen osa palvelun järjestämistä. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että palvelun järjestämistavasta tulisi olla myös mahdollista hakea muutosta.

Valmennus ja tuki voivat olla osa mm. liikkumisen tukea ja palveluita. Olisi hyvä, että yksityis-kohtaisissa perusteluissa ilmenisi kootusti ne palvelut, joiden osana valmennus ja tuki voisivat olla. Lisäksi tuen suhde henkilökohtaiseen apuun olisi hyvä selkeyttää.

Esitän harkittavaksi, tulisiko viittomakieli mainita laissa nimenomaisesti tässä yhteydessä.

Kaiken kaikkiaan pidän hyvänä valmennuksen ja tuen säännösluonnosta.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Yksityiskohtaisissa perusteluissa ohjataan lain soveltamisessa siten, että ”maakunnassa tulisi olla käytössä vähintään kaksi erilaista henkilökohtaisen avun toteuttamistapaa, jotta voitaisiin varmistaa henkilökohtaisen avun toteuttaminen ja vammaiselle henkilölle sopivalla tavalla” (s. 32). Tällainen ohjaus on nähdäkseen riittämätön, koska saattaa syntyä tilanteita, joissa kumpikaan valituista järjestämistavoista ei sovellu vammaiselle henkilölle. Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että henkilökohtaisen avun kaikkien toteuttamistapojen tulee olla käytössä tarvittaessa.

Valinnanvapauslaissa on säädetty henkilökohtaisesta budjetoinnista. Valinnanvapauslain säännökset tulisi tässä yhteydessä kuvata ja lisätä henkilökohtaisesta avun toteuttamisesta koskevaan säännökseen neljänneksi kohdaksi.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotetun lain edellyttämä suostumus työnantajaksi ryhtyvältä vammaiselta henkilöltä on kannatettava lisäys, sillä laillisuusvalvonnassa on tietoon tullut, että vammaiset henkilöt ovat usein kokeneet joutuneensa vastoin tahtoaan työnantajan rooliin.

Säännöksen mukaan maakunnan on tarpeen mukaan neuvottava ja autettava vammaista henkilöä työnantajan oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan maakunnan neuvontavelvollisuus ei kuitenkaan ulottuisi yksityiskohtaiseen neuvontaan työ- ja sopimusoikeudellisissa kysymyksissä. Perusteluissa esitetty rajausta ei ole mielestäni asianmukainen vaan asiasta tulisi säätää laissa. Tältä osin viitataan myös siihen, mitä laillisuusvalvontakäytännössä on todettu neuvontavelvollisuudesta.

Perustelujen mukaan velvoitteella olisi yleistä neuvontaa käsittävä ydin, minkä lisäksi tehtävä laajenisi tai syvenisi sen mukaan, millaista neuvontaa ja apua vammaisen henkilön arvioidaan tarvitsevan. Tältä osin viitataan apulaisoikeuskanslerin päätökseen (22.12.2016, dnrot OKV/882-884/2015).

Apulaisoikeuskansleri totesi edellä mainitussa päätöksessään, että vammaislainsäädännön uudistamisen valmistelussa on syytä kiinnittää huomiota ohjaus- ja auttamistehtävää koskevien säännösten selkeyteen, tehtävän sisältöön sekä sen oikeudelliseen luonteeseen.

Esityksen mukaan maakunnalla ei olisi ehdotonta velvoitetta palkkahallinnon tai muiden työnantajavelvoitteiden järjestämiseen. Nykyisin kunnissa ja alueilla toimivissa eri tahojen ylläpitämässä henkilökohtaisen avun keskuksissa annetaan ohjausta ja neuvontaa ym. Esityksen mukaan keskusten toiminnan laajentaminen valtakunnalliseksi helpottaisi huomattavasti työnantajamallin käyttämistä.

Asiakkaiden mahdollisuus saada neuvontaa vaihtelee valtakunnallisesti. Luonnoksen perusteella on epäselvää, voiko maakuntaa siirtää neuvontavelvollisuuttaan esimerkiksi yksityiselle tilitoimistolle. Myös neuvonta ja auttamistehtävän sisältö ja mahdollisuus sen siirtämiseen yksityiselle taholle tulisi säätää laissa.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Säännöksestä tulisi käydä ensiksi ilmi, mitkä ovat tämän lakiluonnoksen mukaiset asumisen tuki ja palvelut. Tämän jälkeen voisi todeta ne tilanteet, joissa ehdotettua lakia ei sovelleta.

Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan ehdotetun lain mukaisten palvelujen myöntämiskriteerit määriteltäisiin kun kin palvelun kohdalla erikseen (s.2). Tässä säännöksessä ei ole kuitenkaan mielestäni määritelty selkeästi nyt kyseessä olevan palvelun myöntämiskriteereitä eikä soveltamisalaa. Tämän vuoksi erityislainluonnoksen asumisen tuen kokonaisuutta tulisi selvittää suhteessa sosiaalihuoltolakiin. Ainakin yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi hyvä esimerkein kuva-ta, milloin sosiaalihuoltolaki tulee sovellettavaksi ja milloin erityislain säännös. Lisäksi vertailumalla tuen tarpeisiin vastaamista eri laeilla tuotaisiin selkeämmin esille lakien välinen ero ja suhde.

Ehdotetun lain 3 momentti kertoo, mitä erityislain asumisen tuki ja palvelut sisältävät, mutta momentin suhde 1 ja 2 momenttiin jää epäselväksi eikä pykälästä ilmene soveltamisala riittä-vän täsmällisesti.

Sosiaalihuoltolain 21 §:n 4 momentin suhde ehdotetun lain sisältöön on toteava ja sen vuoksi kysymyksiä herättävä, koska §:stä ei käy ilmi säännöksen suhde nyt kyseessä olevaan säännökseen ja erityislakiin.

Esityksen mukaan kehitysvammaisia henkilöitä voisi siirtyä ohjatun asumisen piiristä sosiaalihuoltolain tuettuun asumiseen (arviolta 500 henkilöä), vaikka heidän nykyinen palvelunsa on järjestetty pääosin kehitysvammalain mukaisena asumisena. Sosiaalihuoltolaissa säädetty tuettu asuminen lisää asiakkaiden maksuja (sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalihojaus on kuitenkin maksuton palvelu). Kotihoidon

enimmäismaksu on noin 60 euroa kuukaudessa, jos henkilö on takuueläkkeellä. Toisaalta asiakkaille voitaisiin myöntää tuettuun asumiin myös erityislain 8 §:n mukaista valmennusta ja tukea, joka olisi maksutonta. Esityksestä tulisi käydä yksiselitteisemmin esille se, milloin henkilö on oikeutettu maksuttomaan tukeen.

Säännöksen 3 momentin viimeinen lause ("Asumisen tuki ja palvelut voidaan toteuttaa myös henkilön omaan asuntoon.") on mielestäni turha ja myös harhaanjohtava. Lauseen perusteella säännös on tulkittavissa siten, että asumisen tuki ja palvelut ensisijaisesti järjestään muualle kuin henkilön omaan asuntoon ja tarvittaessa ne voidaan järjestää myös henkilön omaan asuntoon". Ehdotan tämän poistamista, koska tätä ei ole ilmeisesti tarkoitettu.

Pykälän 3 momentissa säädetään asumisen tuen ja palvelujen sisällöstä sekä eri elämäntilanteista, joilla apu ja tuki olisi turvattava. Yksi tällainen on perhe-elämän mahdollistaminen. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan perhe-elämään kuuluu vammaisen henkilön mahdollisuus osallistua huollossaan tai hoidossaan olevan lapsen päivittäisiin toimiin. Yksityiskohtaisissa perusteluissa voisi vielä yhtenä vaihtoehtona tuoda esille myös kehitysvammaisille vanhemmille annettava tuki vanhemmuuteen ja lasten hyvinvoinnista huolehtimiseen.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Ei vastauksia.

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Ei vastauksia.

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Ei vastauksia.

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Ei vastauksia.

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Ei vastauksia.

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Säännösluonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan vammaisen lapsen asumisen järjestäminen muualla kuin oman perheen kanssa olisi ehdotetun säännöksen mukaan mahdollista niissä tilanteissa, kun lapsella ei ole tarvetta lastensuojelulain mukaiseen kodin ulkopuoliseen sijoitukseen tai muihin lastensuojelulain mukaisiin palveluihin. Toisaalta perusteluiden mukaan säännös vastaisi pääosin lastensuojelulain mukaisen huostaanoton ja sijaishuollon edellytyksiä sekä turvaisi vammaisten lasten oikeudet yhdenvertaisesti lastensuojelulain nojalla kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kanssa.

Säännösehdotuksen, yksityiskohtaisten perustelujen ja voimassa olevan lastensuojelulain perusteella en ole

kuitenkaan vakuuttunut siitä, että vammaisten lasten asumisen järjestämisestä tulisi säätää luonnoksessa esitetyllä tavalla erikseen. Lasten yhdenvertaisuuden kannalta ei ole hyväksyttävää, että vammaisuuden perusteella sovellettaisiin eri lainsäädäntöä ja erilaista menettelyä kuin yleensä tilanteessa, jossa lapsi ei saa riittävää huolenpitoa omilta vanhemmiltaan. Luonnoksen perusteella en ole voinut vakuuttua siitä, että tässä luonnoksessa on tarkoitettu turvata lastensuojelulain mukaisia palveluja paremmat palvelut vammaiselle lapselle.

Ehdotettu säännös loisi uudenlaisen oikeudellisen perustan sijoittaa lapsi perheen ulkopuolelle, vaikka kyseessä lienee voimassaolevan lainsäädännön (lastensuojelulain) tarkoittama avosijoitus. Sääntelyn tarve ja suhde lastensuojelulakiin jää luonnoksessa epäselväksi.

Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan lapsen asuminen muualla kuin lapsen omassa perheessä voitaisiin toteuttaa yhteisymmärryksessä lapsen huoltajien kanssa. Käytännössä tämä tarkoittanee sitä, että lapsen asumiseen muualla tarvitaan huoltajan suostumus tai muu myöntyminen lapsen asumisen muutokseen. Tällainen huoltajan suostumuksen ensisijainen edellytys ei kuitenkaan ilmene säännöksestä. Säännöstä tulisi tältä osin tarkentaa, jolloin sijoituksen vapaaehtoisuus tulisi esille.

Lisäksi pidän lapsen ja huoltajien oikeusturvan kannalta puutteena, ettei säännösluonnoksesta käy selkeästi ilmi, minkälaista päätöksenteko- ja muutoksenhakumenettelyä noudatettaisiin.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Säännöksen 1 momentin mukaan vammaisella henkilöllä olisi subjektiivinen oikeus saada korvausta lain 12 §:ssä tarkoitetun vakituisen asunnon muutostöistä sekä välineistä ja laitteista. Tämä tarkoittaisi myös tilannetta, jossa henkilö asuu palveluasumisessa esimerkiksi yksityisen palveluntuottajan ostopalvelupaikassa. Vammaisella henkilöllä olisi siis subjektiivinen oikeus saada palveluasumiseen asunnon muutostöitä sekä välineitä ja laitteita. Säännös mahdollistaisi tosiasiaassa sen, että maakunnat joutuisivat hankkimaan hyvinkin kalliita välineitä ja laitteita tai tekemään kalliita muutostöitä yksityisen palveluntuottajan toimintayksikköön.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa on viitattu muutostöiden palauttamiseen esimerkiksi muut-totilanteessa. Tällainen käytäntöä on tosiasiaassa ainakin joissakin kunnissa käytössä, joissa muutostöitä on tehty esimerkiksi kaupungin tai kunnan vuokra-asuntoihin. Palauttamisvelvollisuutta ei ilmene kuitenkaan 14 §:n säännöksestä. Jos palauttamisvelvollisuus annetaan maakuntien tehtäväksi, tulisi siitä nimenomaisesti säätää laissa.

Säännöksen 3 momentin mukaan maakuntien on asiakkaan pyynnöstä annettava asiakkaalle arvio hänelle korvattavista kohtuullisista kustannuksista. Säännöstä voitaisiin täydentää siten, että arvio olisi annettava ”ilman aiheutonta viivästystä” hänelle korvattavista kohtuullisista kustannuksista.

Edelleen säännöksen 3 momentin mukaan korvausta taloudellisista tukitoimista olisi haettava viimeistään kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä. Jossain määrin on ollut epäselvää siitä, milloin kustannukset syntyvät ja mistä määräaika lasketaan. Selvyyden vuoksi voisi olla hyvä yksityiskohtaisissa perusteluissa muutamien esimerkein kuvata, miten määräaika lasketaan.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Ei vastauksia.

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Ei vastauksia.

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lyhytaikainen huolenpito olisi vammaiselle henkilölle subjektiivinen oikeus. Ehdotan harkittavaksi välttämätön edellytyksen poistamista tai yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi ainakin tarkentaa kyseistä käsitettä. Koska tämä säännös koskee myös lapsia, tuli tämän säännöksen suhdetta 13 §:ään myös selvittää.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pidän lähtökohtaisesti arveluttavana, että palveluun oikeutettujen piiri on rajattu sellaisella perusteella (vanhuuseläkkeen saajat), jonka saamisen edellytykset on säädetty muuta tarkoitusta varten.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Ei vastauksia.

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Säännöksestä tulisi käydä ensiksi ilmi, mitkä ovat nyt kyseessä olevan lakiluonnoksen mukaiset liikkumisen tuki ja palvelut.

Säännöksestä ei ilmene selvästi sitä, kenelle palvelu kuuluu. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tuodaan esille "kohtuuttomat vaikeudet" käyttää joukkoliikennettä. Henkilön kyky ja tosiasiallinen mahdollisuus käyttää julkista joukkoliikennettä arvioitaisiin yksilöllisen selvityksen perusteella palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä esimerkiksi koematkoja tekemällä. Toisaalta vammaisen henkilö voisi harjoitella julkisen joukkoliikenteen käyttöä ehdotetun 8 §:n perusteella järjestettävän liikkumistaidon ohjauksen tai muun valmennuksen tai tuen palvelun avulla. Myös sosiaalihuoltolain 23 §:n 3 momentin mukaisen tuen toteuttamistapoja ovat julkisten liikennevälineiden käytön ohjaus ja ohjattu harjoittelu.

Ehdotetun säännöksen soveltamisala on mielestäni epäselvä suhteessa sosiaalihuoltolaissa säädettyyn liikkumisen tukeen. Epäselväksi jää milloin sovelletaan erityislakia ja milloin sosi-aalihuoltolakia. Selkeyttä tarvitaan erityisesti niihin edellytyksiin, joiden perusteella lain valinta tehdään.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan 21 §:n kohdalla, että "muutoksenhakuoikeus koskee palveluiden laajuuden lisäksi myös henkilökohtaisen avun ja asumista tukevien palveluiden, päiväaikaisen toiminnan sekä liikkumista tukevien palveluiden toteuttamistapaa". Tässä kohdassa ei mainita lakiehdotuksen 8

§:n valmennusta ja tukea, kuten ei myöskään lapsen asumisen järjestämistä (13 §) eikä lyhytaikaista huolenpitoa (15 §). Kuitenkin 23 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan muutoksenhakuoikeus koskisi myös palvelujen toteuttamistapaa (paitsi ei 8 §:n 3 mom., 18 § 3 mom. sekä 19 § ja 20 §:ssä tarkoitetuissa asioissa) haettaessa muutosta hallinto-oikeuden päätökseen. Kuitenkaan 8 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan päätöksessä ei tarvitsisi kuvata palvelun toteutustapaa.

Mielestäni järjestämistapaa koskeva muutoksenhakuoikeellinen päätös tulisi tehdä myös silloin, kun kysymys on valmennuksesta ja tuesta (8 §) ja lasten asumisen järjestämisestä (13 §) sekä kun kysymys on lyhytaikaisesta huolenpidosta (15 §). Myös näiden erityispalveluiden kohdalla tulisi olla käytettävissä perustuslain 21 §:n mukaisesti turvatut oikeusturvakeinot.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Esityksen 26 §:ssä on säädetty vakuutuslaitoksen korvauksesta. Säännös on saman sisältöinen kuin voimassa olevassa laissa. Perusteltua saattaisi olla, että vakuutuslaitosten ensisijaista korvausvastuuta selvennettäisiin ja täsmennettäisiin.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa on sovitettu yhteen kahden erityislain mukaiset oikeudet ja toisaalta määritellään uudelleen rajanveto yleislakien ja erityislain mukaisten palveluiden välillä. Rajanveto jää monilta kohdilta epäselväksi, koska yleislain palvelu- ja tukimuodot ovat monilta osin samansisältöisiä kuin erityislaissa. Esityksen merkityksen arviointi jää puutteelliseksi myös sen vuoksi, että monia merkittäviä lainsäädäntöhankkeita on kesken (muun muassa asiakasmak-sulainsäädännön kokonaisuudistus ja sote-uudistukseen liittyvät järjestämislaki, palvelun-tuottajalaki ja valinnanvapauslaki).

Pidän ongelmallisena vammaisten henkilöiden oikeuksien kannalta sitä, että lakiluonnos toteutuessaan heikentäisi erityispalvelujen saantiperusteita muun muassa lievästi kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla. Lisäksi lakiluonnos aiheuttaisi suoraa palvelun tai taloudellisen tuen heikentymistä tietyille asiakasryhmille (esimerkiksi kehitysvammaisten lasten maksuttoman varhaiskasvatuksen jääminen erityispalveluiden ulkopuolelle).

Erityislain tarkoituksena on muun muassa poistaa esteitä, jotka rajoittavat vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden toteutumista. YK:n vammaissopimuksen johtavia periaatteita ovat esteettömyys, syrjintäkielto ja saavutettavuus. Olisi hyvä, jos lakiehdotuksessa tuotaisiin esille lain tarkoitus yksittäisten palveluiden kohdalla siitä näkökulmasta, miten kyseinen palvelu toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta.

Korostan, että uudistuksessa on oleellista varmistaa, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat myös uudistuksen jälkeen.

Olen edellä kiinnittänyt huomiota lakiesityksen puutteisiin. Pidän lakiesitystä kuitenkin joiltakin osin onnistuneena.